

Виявлені тенденції, характерні і для аграрного сектора економіки України.

З подоланням кризових явищ, стабілізацією та нарощуванням виробництва, впровадженням високоефективних ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур зв'язується початок сталого розвитку зернового господарства, в тому числі і галузі рисівництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Агроэкологическая обстановка и перспективы развития рисосеяния на юге Украины / Кольцов А.В., Титков А.А., Сычевский М.Е. и др. – Симферополь: Красноперекопская межрайонная типография, 1994. – 226 с.
2. Аниканова З.Ф., Тарасова Л.Е. Рис: сорт, урожай, качество. – М.: Колос, 1979. – 111 с.
3. Бугай С.М. Растениеводство.- К.: Гос. изд-во с.-х. лит. УССР, 1963. – 519 с.
4. Ванцовський А.А. Екологічне обґрунтування та технологічне удосконалення вирощування рису на насіння в умовах півдня України: Дис... канд. с. – х. наук: 06.01.09. – Херсон, 1998. – 128 с.
5. Грановская Л.Н. Эколого – мелиоративная эффективность закрытой чековой оросительной системы в условиях Краснознаменского орошаемого массива: Дис... канд. с.-х. наук: 06.00.02. – Херсон, 1996. – 235 с.
6. Грищенко Ю.М. Основи еколого - мелиоративного моніторингу рисових полів. - К. - Рівне: Знання, 1996. - 112 с.
7. Лобас М.Г. Развитие зернового хозяйства Украины. – К.: Агроінком, 1997. – 447 с.
8. Україна за роки незалежності. – 2-е видання, переробл., допов. та розшир. – К.: Нора – прінт, 1999. – 280 с.
9. Ушкаренко В.О. Зрошуване землеробство. – К.: Урожай, 1994. – 326с.

УДК 633. 11. 631. 527. 633 .18

**УРОЖАЙНІ ТА ПОСІВНІ ЯКОСТІ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ
ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ ТА НОРМ ВИСІВУ**

Н.М.ШАПОРИНСЬКА – аспірант Херсонського ДАУ

Для вивчення впливу норм висіву 3,0; 5,0; 7,0 млн. схожих насінин на гектар при посіві 15 і 25 вересня, 5 і 10 жовтня на урожайні та посівні якості насіння використовувались сорти пшениці м'якої – Альбатрос одеський, Одеська 162, Херсонська остиста, Херсонська безоста, Юна і пшениці твердої – Айсберг одеський і Дніпряна. Досліди проводились в умовах зрошення і богари. (Науковий керівник д.б.н., професор Орлюк А.П.)

Результати досліджень (за 2000-2002р-р) свідчать, що в умовах зрошення за сівби 15 вересня з нормами 3,0 та 5,0 млн. схожих насінин на гектар сорти формують практично однаковий урожай (53,6-54,2 ц/га). Збільшення норми посіву до 7,0 млн/га зумовило деяке підвищення урожайності у сортів м'якої пшениці – Одеська162 і Херсонська

остиста. Сорт твердої пшениці Дніпряна теж дещо підвищив урожайність, а сорт Айсберг одеський через вилягання рослин істотно знизив урожайність (на 7,4 ц/га). На неполивних землях збільшення норм сівки призводило до поступового підвищення урожайності.

При сівбі у більш пізні строки – 25 вересня, 5 та 15 жовтня збільшення норми з 3,0 до 7,0 млн. схожих насінин на гектар призвело до підвищення урожайності у сортів пшениці озимої м'якої як на зрошуваних, так і на неполивних землях, у сортів пшениці твердої – на неполивних землях спостерігається більш істотне підвищення урожайності.

Максимальну урожайність сорти пшениці м'якої формували при посіві 25 вересня нормою 7,0 млн. схожих насінин на гектар. А серед сортів, що вивчалися, найвищу урожайність за цих умов показала Херсонська остиста – на зрошуваних ділянках 65,7 ц/га, на неполивних – 53,4 ц/га.

Максимальна урожайність озимої пшениці твердої сорту Айсберг одеський на зрошенні зафіксована при посіві 25 вересня нормою 5,0 млн/га, а сорт Дніпряна – нормою 7,0 млн/га, тому що він короткостебловий і стійкий до вилягання.

Збільшення норм висіву для сортів м'якої пшениці з 3,0 до 7,0 млн. схожих насінин на гектар більш ефективно при пізніх строках сівки. Так, в умовах зрошення сорт Херсонська остиста збільшував урожайність при нормі 7,0 млн/га проти 3,0 млн/га за строку 25 вересня – на 2,9 ц/га, 5 жовтня – на 6,9 і 15 жовтня – на 12,3 ц/га.

У неполивних умовах перевага за урожайністю при посіві 25 вересня залишається за сортами Херсонська остиста і Херсонська безоста.

Сівба у пізні строки 5 та 15 жовтня призводила до значного зниження урожайності всіх сортів, але найменшим воно було у сортів Одеська 162 і Юна.

У сортів озимої пшениці Альбатрос одеський, Херсонська 86, Юна, Херсонська безоста і Айсберг одеський та Дніпряна нами вивчалась матрикальна різноякісність насіння.

Встановлено, що найбільша (40,4 – 42,0%) питома маса насіння формується у середній частині колоса різних сортів озимої м'якої і твердої пшениці.

Сорти, що вивчалися, істотно різняться за масою насіння у нижній і верхній частинах колоса. Найбільша маса у нижній частині колоса була у сортів Альбатрос одеський і Айсберг одеський, відповідно 37,4 та 37,5%, а найменша – у сорту Херсонська безоста – 32,1%. Відносна маса насіння верхньої зони колоса була найбільшою у сорту Херсонська безоста (26,7%), а найменша – у сортів Альбатрос і Айсберг одеські (20,6; 20,2%).

У остистих сортів озимої пшениці м'якої Альбатрос одеський і Херсонська 86 найвища питома маса крупних насінин (>3,0мм) із середини колосу, у безостих сортів Юна і Херсонська безоста домінує

фракція середніх за розміром насінин (>2,5 <3,0 мм). У сортів твердої пшениці Айсберг одеський і Дніпряна частка крупного насіння займає більше половини загальної її маси у середній частині колоса.

У нижній і середній частинах колоса різних генотипів створюються більш сприятливі умови для накопичення запасних речовин і генотипові особливості зернівок у цих зонах реалізуються краще.

У всіх сортів розміри насіння мають прямий позитивний вплив на масу 1000 зерен.

У сортів м'якої пшениці Херсонська 86, Херсонська безоста та твердої пшениці Дніпряна вивчалися посівні якості насіння залежно від розташування його у колосі.

Аналізами встановлено, що за показниками життєздатності і лабораторної схожості різні фракції насіння сортів озимої м'якої пшениці Херсонська 86 і Херсонська остиста відповідали вимогам, які пред'являються згідно ДСТУ 2240-93 до кондиційного насіння. За цими показниками у названих сортів різниця як у межах зон колосу так і у різних за розмірами фракцій насіння була незначною. Життєздатність коливалась в межах 95,5-100%, а лабораторна схожість – 95,5-99,5%. Але найвищі показники були у насінні, що формувались у середній частині колоса.

У сорту твердої пшениці Дніпряна проявилась більш чітка матрикальна мінливість за життєздатністю і схожістю насіння. У нижній частині колоса формувалось некондиційне насіння, а у середині і верхній – кондиційне.

У межах конкретної зони колоса найвищою активністю наклювання та енергією проростання виділяються найбільш крупні насінини (> 3,0 мм), на другому місці – середні за розмірами (>2,5 <3,0мм) насінини і найнижчі показники у дрібних (<2,5 мм) насінин.

Крупні і середні за розміром насінини перевищували показники активності наклювання та енергії проростання контрольного варіанту, а дрібні насінини поступалися йому.

Найбільша сила початкового росту, маса 100 ростків і кількість зародкових корінців була у насіння з розміром >2.5 мм і тих, які розташовані у середній частині колосу.

Проте у сортів Херсонська 86 і Дніпряна кращі показники початкового росту і суха маса 100 ростків у середній і верхній зонах колоса, у сорту Херсонська безоста – у середній і нижній.

Більш крупне насіння із середньої частини колосу зумовлює підвищення показників польової схожості, довжини колеоптиля і кількості пагонів у рослин в кінці осінньої вегетації.

Так, польова схожість насінин із середньої частини колоса розміром >2,5 <3,0 мм складала по сорту Херсонська 86 – 65% проти контролю – 58,5%; по сорту Херсонська безоста – 72,2% проти контролю – 64,0% і по сорту Дніпряна – 71,2% проти 56,2% на контрольному варіанті.

Досить чітка диференціація показників залежно від зон колоса і крупності насіння визначаються за довжиною колеоптиля, яке сягало 5,1-5,8 см у насінин із середньої частини колосу, а також у тих, які мали найбільші розміри - > 3,0мм.

У кінці осінньої вегетації найбільшу кількість пагонів (6,2-7,5шт) формували рослини сортів, що вивчалися від насінин із середньої зони колосу, а серед фракцій за крупністю – від насінин >3,0мм.

Посівні якості насіння потребують подальшого вивчення за різними генотипами пшениці озимої як на поливних землях так і за умов зрошення.

Висновки

1. Сорти озимої пшениці м'якої формують найвищу урожайність за сівби 25 вересня нормою 7,0 млн. схожих насінин на гектар. Серед сортів по урожайності мали перевагу Херсонська остиста і Херсонська безоста як на богарі, так і за умов зрошення.

Максимальна урожайність сорту твердої пшениці Айсберг одеський на зрошені одержана за сівби 25 вересня нормою 5 млн. схожих насінин на гектар, а сорту Дніпряна за цих же умов – нормою 7 млн/га.

2. Матрикальна різноякісність насіння, яка виявляється через відповідну нерівномірність росту і розвитку зернівок у різних частинах колосу, зумовлює різні рівні посівних якостей насіння. Кращі показники посівної якості мало більш крупне насіння із середньої частини колосу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Орлюк А.П., Жужа О.Д., Усик Л.О. Теоретичні і практичні аспекти насінництва зернових культур: Науковий посібник. - Херсон: Айлант.2003 С.57-69.
2. Кизимова Е.Г. Разнокачественность семян и ее агрономическое значение. – К.: Урожай. – 1974. 216с.
3. Макрушин М.М. Насіннезнавство польових культур. -К.: Урожай. -1994. -208с.

УДК 631. 416.2

НАДХОДЖЕННЯ ФОСФОРУ ДОБРИВ У РОСЛИНИ І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЛАКОВИМИ ТРАВАМИ НА ТОРФ'ЯНИХ ҐРУНТАХ

**Л.В.САЛО – пошукувач, Кіровоградський державний
технічний університет**

Трави відрізняються тривалим періодом поглинання живильних елементів. Вивчення особливостей фосфорного живлення рослин у процесі онтогенезу дозволяє повніше мобілізувати можливості самих рослин у створенні врожаю, розробити раціональні прийоми застосування фосфорних добрив.